

SHEMS FRIEDLANDER

Toynak Sesini Duyunca Zekâna Gelsin Akılma

TASAVVUF SOHBETLERİ

*Duygusal Zekâ kitabının yazarı
Daniel Goleman'ın takdimiyle*

SÜFİ
KİTAP

İÇİNDEKİLER

9	Takdim
13	Zebra
27	Kışın Çıkan Güneşe Bel Bağlanmaz
37	Çamurdan Adam
49	Gizli Oyun
63	Hırka
75	Küçük Bir Dinleyici Halkası
93	Bir Bardak Su
101	Eğer Bütün Denizler Mürekkep Olsaydı
121	Yolcunun Rüyası
135	Ölümünüzü Hatırlayın
147	Oynayan Ayı
155	Oğluma Mektup Hz. Ali ^(kv)

Takdim

“Bir asırlık plan yapabilirsiniz, fakat bir sonraki an ne olacak bilemezsiniz.”

Bu açmazın bütün zaman ve mekânın sınırlarını aşıp geçmesi gibi hayatın ebedî hakikatleri de, her bir insanın hayata dair yüzleşmek durumunda olduğu meseleler etrafında döner durur: hayatın anlamının ne olduğu meselesi ve ölümün mutlak kaçınılmazlığı.

Dünyanın bütün kadim manevi gelenekleri tam da kişinin bu hakikatlerle nasıl yüzleşmesi gerektiği meselesiyle uğraşır. Bu hakikatlere değinmek için kıssalardan istifade etme geleneği, insanlık tarihi boyunca bu sorularla başa çıkma teşebbüsleri kadar eskidir.

Kıssaların kendine has, özel bir gücü vardır. Mesajını, keskin bir mantık örgüsüyle donanımlı olan akıllarda kolaylıkla harekete geçen zihnî direnci tetiklemeden verebilme kabiliyetidir bu. Bilgi, doğrudan akla hitap eden rasyonel vasıtalarla en iyi biçimde iletilir. Ama diğer yandan hikmet, bir hikâye içinde sarmalanınca insanı kalbinden yakalar.

Hikmetli kıssalar derceden nice kitap var. Ancak bu derlemelerin ihmal ettiği pek hayati bir nokta var ki o da, bu kıssaların özel bir noktaya değinebilmek için özel bir kimse veya topluluğa anlatıldığında en ziyade işe yaramasıdır. Aktarılma zamanı ve bağlam, onlara hususi kuvvetini bahşeden şeydir. Bağlam dışı anlatılan kıssalar dinlemek, onların tam manasını yakalayamamak demektir.

İşte burada anlatılan kıssalara ve nakşettikleri, özenle ayrıntılandırıdıkları manaların tastamam bir bağlam içinde sunulduğu hâle erişmek noktasında kısmetliyiz. Hayatla dolu bu anlar, okuyucuya yapılan ender bir ikramdır; kıssaların öğretiyi nasıl da güzel aktardığını göstermekle kalmıyor, aynı zamanda okuyucunun bu dersleri kendi hayatında yakalayabilmesinin yollarını da sunuyor.

Shems Friedlander tarafından kullanılan tarzda kıssalar, Batı'nın psikoterapistleri arasında son zamanlarda popülerlik kazandı. Terapinin bir parçası olarak kısa kullanmanın öncüsü Milton Erickson'dır. Erickson, tam da gerektiği zamanda ve tam da hastasının duymaya muhtaç olduğu kıssayı anlatma işini âdeta güzel sanatlar dalına çevirmiş olan bir psikiyatr ve uzman bir hipnozcu idi. Kıssa anlatmak, bir şeyi öğretmenin son derece ustalık, incelik isteyen bir yoludur, çünkü şüpheleri son derece izale edici, yatıştırıcı bir yoldur bu: Kıssa görünürde başkasını anlatıyordur; fakat akıl, anında kendi hayatıyla ilgili paralellikler kurar. Kişinin kendi zaaflarına doğrudan bakmasındansa başka bir kişinin ikilemine kulak vermesi daha kolaydır.

Bu kıssaların terapide kullanımı, açığa çıkardıkları sezgisel güçlere dair yeni bir bilimsel değerlendirmeyi de beraberinde getiriyor. Bu kıssalar, bilinçaltının dilini konuşur; mecaz ve hislerin, hayal gücü ve iyileşmenin dilini... Kıssalar vasıtasıyla sezdirilen ince hikmetler, nefsanî savunma mekanizmasını tetikleyip alarma geçirmez. Rasyonel akıl, kıssalarla gizlice gelen meydan okumayı pek sezemez ve bu yüzden de direnç göstermez. Böylece bu kıssalar nefsin savunma kalkanları arasından sızır ve kemikleşmiş düşünce ve sezgi alışkanlıkları tarafından bina edilmiş bulunan zihin surlarının ardına intikal eder.

Kıssaların belki de en kuvvetli yanı, mevcut duruma dair bambaşka bir anlayış sunabilmeleri ve böylece başta ümitsiz bir kördüğüm gibi görünmüş olabilen hâle yepyeni bir ilham verebilmeleridir. Bu kitabın başlığı da kıssaların eşyayı, olayları yeni bir gözle görmeyi, yeni bir bakışla düşünmeyi ve ona göre yeni bir mukabelede bulunmayı öğretme kabiliyetine atıfta bulunmakta. "Toynak Sesini

Duyunca Zebra Gelsin Aklına.” Bu başlık bir hakikate telmihte bulunuyor; tavsiye ettiği zımni mesaj ise şu: Toynakları her duyduğunda otomatik olarak bir at düşünmeyi artık bırak.

Diğer bir deyişle, yeni bir düşünce geliştir. Teknik adı “psikoskleroz” olan “âdetlerin kemikleşmesi” hâlinin panzehiri budur zira. Nefste iz bırakarak kökleşen alışkanlıklar bizi zihin hapislerine mahkum eder. Doğru kıssa, kapıyı açacak anahtarı gayet rikkatli bir şekilde sunabilir. Böylesi bir iç bilgi, değişime doğru atılacak ufak bir adıma itebilir kişiyi. Fakat Milton Erickson’ının da gördüğü gibi büyük değişikliklere küçüklerden gidilir. Bu anlamda öğretici kıssalar bir dönüşüme sebep olabilir.

Modern psikoloji, kıssalarla ima edilen derslere karşı derin bir hürmet gösterir hâle gelmiştir. Çünkü kıssalar aklın, kalbin hakikatine en yakın olan bölümünü eğitirler, aklın o kısmı ki söylemez ama bilir... Böylece modern terapi kadim bir psikolojinin alet edevatını ödünç alıyor. Shems Friedlander’ın bizimle burada paylaştığı öğretici sohbetler bu psikolojinin amele dökülmüş hâlini tasvir ediyor.

Elbette ki psikolojik gelenekler birbirinden farklı farklıdır. Mesela “daimici psikoloji” (*perennial psychology*) vardır, hayatın nihai meselelerine hitap eder. Bu nihai psikoloji, normal psikolojinin dayandığından daha farklı bir bilişten neşet eder; o, kalbî bir biliş ister. İşte iman da böyle bir kalbî biliş –deruni yakîn– hâlinen akar gelir. Şeyh Muzaffer Efendi Hazretleri şöyle demiştir: “Allah’a iman, dünyanın hastalıklarına karşı bir aşıdır.”

Daimici psikoloji –açgözlülük, şehvet, öfke, haset, kendi zati kıymetini bilememek ve diğer tüm kalp hastalıkları gibi– bu “dünyanın hastalıklarıyla” başa çıkma yöntemiyle normal psikolojiden ayrılır. Bu, modern psikolojilerin bittiği yerde başlayan, hayatın en küçük meselelerinden ziyade en büyükleriyle meşgul olan bir psikolojidir.

Modern psikoloji, psikolojinin geçen asırda Avrupa ve Amerika’da başladığına dair olan şoven varsayımdan hareket etse de hakikat o ki psikoloji, tarih yazımının başladığı zamandan beri bizimle olan beşerî bir gayretin adıdır. Bu gayret çok sayıda şekiller

alagelmıştır. Kadim zamanlarda bu şekiller dinî bir karakterdeydi: Bütün büyük manevi öğretilerin özünde psikoloji vardır. Yahudiliğin psikolojisi olan Kabala vardır; Hristiyanlığın bätını öğretileri vardır ve İslam'ın tasavvufu vardır. Bütün bunlar akla ve kalbe, insan ruhunu sınırlayan ve bağlayan kuvvelere ve gerçek özgürlük yoluna dair geliştirilerek kâmil bir hâle yükseltilmiş teorilerdir.

Bu anlamda Shems Friedlander'ın kitabı psikolojiyle ilgili bir metin –bir daimici psikoloji metni, yani, hayata dair dersler kitabı– olarak da okunabilir. Hakikatlere, ebedî mesele ve derslere, ayrıca sabır, arkadaşlık, idrak zindeliği ve doğru yaşama gibi özelliklere değiniyor. Söylemesi ne kadar üzücü olsa da, modern psikolojik geleneklerin büyük ölçüde yoksun bulunduğu şey, işte bizzat bu öğretilerdir.

Shems Friedlander öylesine bir mesel anlatıyor ki hem ayıltıcı hem de korkunç derecede hayati. Kısaca diyor ki, hepimizin yaşayacak üç günü var; ikisi geçti gitti...

Daniel Goleman

Zebra

Toynak sesini duyduğumuzda aklımıza bir zebra geliyor mu? Muhtemelen hayır. Çünkü her şeyi hep alışageldiğimiz şekilde yapıyoruz. Hakikati nasıl algıladığımız ve bunu yapmak için gereken ilmi nasıl elde ettiğimiz benim çok ilgimi çeker. İslam ve tasavvuf da bizden ilim tahsil etmemizi istiyor. Allah'ı bilmek için nefsimizi bilmemiz gerekiyor. Eğer nefsimize gerçekten agâh olursak, o zaman Allah'ı da biliriz. Allah, Kendisini bilmemize müsaade buyurursa, nefsimizi de bilebiliriz. Bunlar karşılıklıdır.

İçinde yaşadığımız bu beden hem bir krallık hem de mezardır. Kalbin yaşadığı bir krallık olan bu mekân, ruhumuzun da mezarıdır. Kalbimize Allah'ı bilmek için manevi bir yetenek bahşedilmiştir. Vücudumuzla dünyayı tecrübe eder, çölde ilerleyen bir yolcu gibi bu dünyanın içinden geçeriz; kimse burada kalmaz. Vakti geldiğinde, bütün peygamberler ve ilahi lütufla ilme mazhar olmuş kimseler, makam, derece veya başarılarına bakılmaksızın göçecekler; Yaratıcı, onları isteseler de istemeseler de öldürecek. Bizi buraya getiren güç buradan götürecektir. Allah'ın bu gücü sadece bizi yaratmadı. Kadın erkek veya bir çiçek olsun, sevdiğimiz herkes ve her şey O'nun mahlukudur.

Tasavvufu anlayabilmek için öncelikle yeri, göğü ve arasındaki her şeyi yaratan Allah'ın bizi de yarattığını anlamamız gerek. Eğer Allah'ın her birimizi yarattığını kavrayıp kabul edebilirsek, o zaman bu gezegendeki herkesi yarattığını da biliriz. Biz sadece

öylesine olmuş bitmiş bir şey değiliz; her birimiz birer mucizeyiz. Eğer bunu anlasaydık, varlığımızı da bu derece kanıksamazdık.

Bu vücut dünya gibidir. Kemiklerimiz dağlar, karnımız deniz, etimiz toz ve çamur gibidir. Uzayan saçlarımız bitkiler ve uzamasına imkân tanıyan tenimiz ekilebilir topraklar gibidir. Saçlarımızın olmadığı yerlerimiz de ekime müsait olmayan tuzlu topraklara benzer. Üzüntümüz karanlık, sevincimiz gün ışığı gibidir. Uyku ölümün kardeşidir. Çocukluğumuz ilkbahar, gençliğimiz yaz, olgun yaşlarımız sonbahar ve yaşlılığımız kış gibidir. Bütün hareketimiz gökteki yıldızların hareketine benzer.

Allah'ın yarattığı bu kâinatta bizler O'nun en büyük mucizesiyiz. Eğer bu hayatı yarı uykuda ve tamamen bilinçsiz bir şekilde yaşarsak nasıl şükredeceğiz? Gerçek derviş, Allah'ı bir anlığına bile unutsa gusül abdesti alır.

Kendimizi, hareketlerimizi incelemeliyiz. Eğer bu vücut mülkünü idare eden şey, öfke ise bunu bilip anlayabilmemiz lazım... Eğer tembellik ön saflarda yerini alırsa onun farkında olmalıyız. Ayrıca hile ve dedikodu da bu mülkün başına geçebilir. Bütün bu özellikleri içimizde gözlemlemeliyiz. Kendimiz dediğimiz bu kâinatın içinde, insanın kendi hayvanat bahçesi var; üstelik giriş de bedava. Her gün kızgın kurdun nasıl öne atıldığını, akrebin nasıl soktuğunu veya maymunun ipleri eline alıp gevezelik ederek nasıl oynadığını görebiliriz.

Dünyadaki tüm hayvanlar, insanın yararına birtakım vazifelerinin yanında, bize kendi mahiyetimizden kesitleri de gösterir. İnsanlar, hayatın gizemlerini öğrenmek isterler. Hayatın sırları onlara açılsın isterler. Hâlbuki hepsi burada! Sadece gözümüzü açmamız gerekiyor. Her meyvenin, her sebzenin farklı bir tadı var ama aynı tencerede pişince tatları birleşip tek bir lezzet oluyor. Alın size bir sır...

Sadece ilim aramakla mükellef değiliz. Aynı zamanda hayatta nasıl davranacağımızı da anlamamız gerekiyor. Kendimizi günlük hayatta gözlemlemediğimiz sürece bunu hiçbir zaman anlayamayız. Kendimizi izlemeli, fakat anında bir değişim beklemeden ilk planda

sadece “A, bak, şu tembel de ne çabuk kızdı gene!” diyebilmeliyiz. Hatalarımızı meziyetlere dönüştürebilmeli ve kendimizin çobanı olabilmemiz için önce o içimizdeki hataların tamamını tespit etmeliyiz.

“Yoga” kelimesi birlik anlamındadır ve *yunakti*, “bağlanır” kökünden gelir. Yoga, kendi kendinize uyguladığınız bir disiplindir. Yoganın gerçek anlamı disiplini kabul etmek ve tekâmül etmek uğruna dışımızdaki bir şeye boyun eğmektir.

Muharebede yaralanan bir adam arkadaşlarının oku çıkarmasına izin vermemiş. Önce okçunun kim olduğunu, nasıl görüldüğünü, oku attığında nerede durduğunu, yayın tipini ve okun uzunluğunu bilmek istemiş. Bunları konuşana kadar da ölmüş!

Biz hayatta aynen böyleyiz. Gereksiz düşüncelerin okunu çıkarıp atmamız ve zihnimizin sarıldığı oyuncaklardan çok geç olmadan kurtulmamız lazım.

Namazımızı kılıp tespihimizi çekiyoruz. Fakat bunları mekanik olarak yaptığımızdan ahlaken tekâmül edemeyip nefsen yükselmeyince “yol”da bir hata olduğunu iddia ederek ona bühtan ediyoruz! Kendimizi nasıl değiştiririz? Bismillah, Allah’ın adıyla, deyip de yemeğe başlayınca sadece tıknıyorsak ve yemek boyunca Allah’ı hiç düşünmüyorsak, yemeğin sonunda sadece doymuş oluruz, sadece çok yediğimizi biliriz. Bismillah diye başlayıp Allah’ın nurunu yemeğe kattığımızın bilincinde oluyor ve yemeği Allah’a ibadet etmek için güç versin diye yiyorsak, işte o zaman doğru şekilde yemiş oluruz. Eğer moda ve gösteriş için giyinmiyorsak o zaman doğru şekilde giyiniyoruz demektir.

Bir anda geçip giden bu hayat nedir? Medine’de yaşlı bir derviş bana, “Hayat üç günlük bir hediyedir ve iki gün geçti bile” demişti. Ne kadar paranız, şu dünyada ne kadar gücünüz de olsa, o günleri geri getiremezsiniz. Bir günümüz kalmışsa, kalan zamanımızı geçici olduğunu bildiğimiz hazların peşine düşmekle mi harcayacağız? Kalbimiz ufalanıp toz hâline gelmeden ona Allah aşkını yerleştiremez miyiz? Neticede toprak olacak. Büyük evler

ve dönümlerce araziyle mutlu olamayanlar da günün birinde iki metrekare toprakla yetinmek zorunda kalacak.

Gözlerimiz görmez, kulaklarımız da duymaz hâle gelmeden evvel bu perdeleri nasıl kaldırabiliriz? Zamanımız sınırlı. Zaman, Allah'ın bir sırrıdır ve onu her birimize farklı miktarlarda vermiştir. Aklımız da bize zamanımızın kısıtlı olduğunu söylüyor. Ama aynı akıl her dakika aslında yavaş yavaş öldüğümüzü fark etmiyor! Sonra da günün birinde saçımızda aklar, yüzümüzde çizgiler olur. Eğer bütün bunlar vücudumuzun dışında oluyorsa, içinde de oluyordur. Gidiciyiz. Bir daha bu gözlerle göremememiz, bu kulaklarla duyamamamız, bu burunla koklayamamamız, ciğerlerimizle nefes alamamamız veya bu bacaklarla bir daha yürüyemememiz için tek bir an yeterli.

Ashab-ı Kirâm'ın ileri gelenlerinden Hz. Ömer^(ra) kendi kesesinden, kendisine her gün ölümü hatırlatacak bir adam tutmuş. Adam, yıllar boyunca her gün gelip "Ölüm var!" demiş. Hz. Ömer günün birinde "Bunca zamandır bana hizmet ettin, Allah razı olsun, ama artık buna ihtiyacım kalmadı" buyurmuş.

"Sana ölüm var dedikçe ben de ölümü hep aklımda tuttum, bana da faydası oldu" demiş adam. "Bu kararı neden aldın?"

"Allah sakalımdaki kıllardan bir tanesini beyazlattı ve bu bana artık hayatın ölümlü olduğunu hatırlatıyor."

Dünyaya kendimizi böylesine kaptırmadan nasıl yaşayabiliriz? Tasavvuf işte, sıradan insanların size asla hatırlatmayacağı, sizinle konuşurken bahsetmeyeceği bu meselelerle uğraşır, bunlara kalıcı çözümler getirir.

Tasavvuf, sapsarı kumdan nehirlerde altın balık tutma sanatıdır. Bildiklerimizi uygulamaya koymalıyız. Bunu nasıl yapabiliriz? Sabah uyanıp gözümüzü açınca, "Daha çok erken! Yorgunum, biraz daha uyuyayım" mı, yoksa "Bana bir gün daha bahsettiğin için, yeni bir günün başlangıcını verdiğin için sana hamdolsun Allahım" mı diyoruz?

Recep ayında'yız, Hicri takvime göre dört haram ayın ilkindeyiz. Geçen sene şeyhim, "Bu son recebin olabilir" demişti. Meğerse onun

son recebiymiş... Kimse ölümünün vaktini bilemez ve hepimizin elbet bir son recebi olacaktır. Ama biz yine de, tıpkı çocuklar gibi, dünyanın parlak oyuncaklarının peşinde koşup duruyor, onlara talip oluyoruz.

Her sabah kalktığımızda iki şeyi hatırlamalıyız: Allah ve ölüm. Eğer Allah'ı ve ölümümüzü hatırlarsak, o zaman hayatımız daha farklı olur. Allah'ın bize bildirmediği şeylerden bir tanesi kimin ne kadar yaşayacağıdır. Ama şurası muhakkak ki herkesin hayatının bir sınırı vardır. Ölümümüzü hatırlarsak, o zaman her yaratılmış şeyin de geçici olduğunu hatırlarız. Eğer Allah'ı hatırlarsak o zaman yaptığımız her şeyi ince bir irfan, nezaket ve anlayışla yaparız. Çünkü O'nun sadece bizi değil, gördüğümüz herkesi ve her şeyi de yarattığını anlarız. Şu dünyada beğenmediğimiz yanlışlar görüyorsak, onları düzeltmenin yolu evvela ancak kendimizi düzeltmekten geçer. Sureten medeni bir dünyada neden terör, savaşlar, kaçırımlar ve rehinelere var zannediyorsunuz? Bütün bunlar ve daha fazlası sadece insanoğlunun onu Kim'in yarattığını unutmamasından kaynaklanıyor. İnsan Allah'ı unuttu. İnsan nereden geldiğini, nerede olduğunu ve nereye döneceğini unuttu.

Geçen gün beni dehşete düşüren bir şey duydum. Vietnam Savaşı'nı takip eden on yıl içinde savaş alanında hayatını kaybeden Amerikalı askerlerden daha fazla Vietnam gazisinin intihar ettiğini biliyor muydunuz? Bu, toplumumuz hakkında bir şeyler söylüyor ve o toplum da *biziz*.

Allah'ın mesajları ekseriyetle zıt kutuplardan gözüktür. Şerleri görmezsek, hayırları da tanıyamayız. Sadece sağlığı görüyorsak, bize hastalığı gösterir. Sadece yaşamı görüyorsak, hayatı kanıksarız, o yüzden bize ölümü gösterir. Hayatımızdaki her bir şeyin Sünnetullah'ı anlamak için O'nun tarafından yollanan bir mesaj olduğunu nasıl anlayabiliriz? Bir hadis-i şerifte, "Sana isabet eden şey seni ıskalayamazdı ve ıskalayan da isabet edemezdi" buyrulur. Her bir şey kaderde vardır ve her şey Allah'ın, O'nun ilminin bir izidir.

Yani, gözümüzü açıp Allah’a şükrettikten ve O’nu andıktan sonra ölümümüzü hatırlar, ölümü hatırlayarak da hiçbir şeyin baki olmadığını biliriz. Bizlerden önce kimler geldi kimler geçti? Tanıdığımız, tanımadığımız ve bizden çok daha zengin veyahut manen büyük insanlar geldi geçti; ama biz yine de gaflet içinde günlerimizi geçiriyoruz. Dünyanın bize sunduğu geçici nimetlere takılıp kalmışız, onlarla kör olmuşuz.

Kısa bir süre önce Halvetî-Cerrahî şeyhi Muzaffer Ozak Efendi Hazretleri âlem-i cemale rihlet buyurdu. Gitmesinden dolayı o kadar üzgünüm ki... Fakat diğer yandan onun vefatından çok kendime yanyorum. Sıradan kaç müminin birlikte yaptığı dua böyle zatların bir duasına denk olabilir? Onu tanıyan ve seven herkesin artık biraz daha gayret etmesi üzerine vazifedir ve eğer herkes katkıda bulunursa, onun yaptığı ve başardığı işleri yerine getirmeye yaklaşırsınız belki. O bir insandı ve bu dünyada hiçbir insan dertlerden salim değildir.

Bir sabah erkenden iki derviş yolda karşılaşmışlar. İkisinin de sırtında odun yükü varmış. Oradan geçen padişah dervişleri görmüş. Birkaç saat sonra padişahın yolu yine oraya düşmüş ve dervişlerin hâlâ orada ayakta, sırtlarında yükleriyle sohbet ettiklerini görmüş.

“Bu adamlar da kim?” diye sormuş. Bir hizmetçi, “Dervişlerdir sultanım; onlar bir araya geldiğinde dünyanın bütün gamları, kederleri yok olur” demiş.

Tasavvuf, küçük topluluklardan oluşur. Bunlar birliği, bir olmayı, bir vücut olmayı temsil eden topluluklardır. Günlük hayatta kullandığımız aynalar yalancıdır. Gerçeği eğiltmeden yansıtan yegâne ayna, ilahi nuru yansıtan insan kalbidir. Dolayısıyla, biz başkalarıyla bir arada iken sadece onlar hakkında bir şeyler öğrenmeyiz. Aynı zamanda kendimiz hakkında da bir şeyler öğreniriz. Gümüş ve karanlıkla sırlanmış aynalardan gerçek görüntümüz yansır mı? Hayır! Ancak arkadaşlarımızın kalbinde görmeye çalıştığımızda kendimizi olduğumuz gibi görürüz.

Hayatımızda macera olmalı. Kendimizi kokuşmuş, yeşillenmiş suda yüzer gibi hissetmekten kurtarmalıyız. Yaptıklarımızı, küçük şeyleri de, farklı şekilde yapmanın yolunu bulmalıyız. Kahvenizi sağ elle karıştırıyorsanız, bir de sol elle karıştırın. Bulaşıkları on dakikada yıkıyorsanız bir de yirmi dakikada yıkayın. Hızınızı yarı yarıya düşürün. Kendinizi orada dururken görün. İncelediğimiz her şeyden, en basit şeylerden bile on binlerce yeni şey öğrenebiliriz. Bulaşıkların önünde durun. İşte bir çanak... Çömlekçi vardı. Bir de biraz kil. Bu kil nereden gelmişti? Nasıl bir toprak, cila veya fırından? Her şeyin izi Allah'a kadar sürülebilir. Bir bardağı elinize aldığınızda vücudunuzun bir saniye öncekinden farklı bir şekle girdiğini bilirsiniz. Elinizdeki eşyanın soğukluğu veya sıcaklığını bilirsiniz. Veya biriyle tokalaştığınızda elinizi bir saniye uzun tutarak "Buradayım, şu an seni selamlıyorum" diyebilirsiniz. Gerçek insan olmazsak ve Allah'ın bize sunduklarının farkında olmazsak, başkalarına nasıl yardımcı olabiliriz? Kendimize nasıl yardım edebiliriz?

Bu hayat kolay değil. Hayatta zorluklar da güzellikler de vardır ama o geçicidir. Anadolu'da bir çiftçi, hanımı ve oğluyla yaşarmış. Hanımı sürekli fakirliklerinden, evlerinin yeni bir çatıya ihtiyacı ve ahırın yıkılmak üzere olduğundan, onlara tarlayı sürmekte yardımcı olacak bir atları olmadığından şikâyet eder dururmuş. Bir sabah erkenden çiftçi ile oğlu tarlalarına doğru bakmışlar ve büyük bir meşe ağacının dibinde hayatlarında gördükleri en güzel şeyi görmüşler.

Bu, harika ve alımlı bir atmış. Onu bağlayıp beslemişler. Çok mutlularmış. Adamın hanımı yanlarına gelip "Bir nişan arayın, bu zengin birinin atıdır" demiş. Bakmışlar ama hiçbir nişan bulamamışlar.

"Atı satabiliriz," demiş kadın ve "parasıyla da çatıyı tamir edip, araba alıp, ahırını onarıp yaşlılığımızda geçinmemiz için kenara para bile koyabiliriz" diye ilave etmiş.

"Atı satmam" demiş adam.

"Satmazsan seni terk ederim" demiş kadın ve eve girmiş. Bu adamı size biraz daha anlatayım. Kasabalılar ve hanımı bu adamı

biraz bunak zannederlermiş. İyi veya kötü her olayda, “Belki hayır belki de şerdir, sadece Allah bilir” dermiş. Başına ne gelirse gelsin hep aynı şeyi söylermiş. Kasabalılar tarlasında atı görmek için toplanıp da ne kadar şanslı olduğunu söyleyince de aynı şeyi söylemiş.

Yine aynı şeyi, atı satmazsa kendisini terk etmekle tehdit eden hanımına da söylemiş. Ertesi sabah adam at için bir ağıl inşa etmeye başlamış. Hanımı çok kızmış ve yolun aşağısında yaşayan kız kardeşinin yanına gitmiş. Adam omuz silkip “Belki hayır belki şerdir, Allah bilir” demiş.

Güzel atın hikâyesi köyden köye, kasabadan kasabaya yayılmış ve nihayetinde atları çok seven padişahın yaşadığı şehre kadar ulaşmış. Padişah vezirini çağırması, çiftçiye gidip bir kese altın karşılığında atı satın almasını buyurmuş. Çok büyük miktarda para...

“Ya satmazsa?” diye sormuş vezir.

“Tabii ki satacak. O fakir biri; bu da bir servet” demiş padişah.

“Ama ya satmazsa?” diye direktmiş vezir.

“O zaman öldür, atını da bana getir” demiş padişah.

Padişahın askerleri çiftçinin evine gelmişler. At söylendiği kadar güzelmış. Vezir çiftçiye bir kese altın teklif etmiş.

“Teşekkür ederim,” demiş çiftçi “ama atı satmak istemiyorum.”

Vezir çiftçiye onunla yürümesini söylemiş. Babasını andıran bu yaşlı adamı çok sevmiş.

“Lütfen parayı kabul et” demiş vezir.

“Hayır” diye cevaplamış çiftçi.

“Eğer atı satmazsan seni öldürüp atı almam emredildi.”

“At satılık değil.”

“Lütfen, bu senin ölümün olur.”

“Belki hayır belki de şerdir, bunu sadece Allah bilir.”

Vezir, başka bir köyde bir işi olduğunu ve birkaç güne tekrar geleceğini söylemiş. Çiftçiye de kararını bir daha düşünmesi için yalvarmış.

Kasabalılar toplanıp çiftçiyle tartışmaya başlamışlar.

“Zengin olacaksın!”

“Belki hayır belki de şerdir, sadece Allah bilir.”

“Atı satmazsan askerler seni öldürecek; zaten attan olacaksın.”

“Belki hayır belki de şerdir, sadece Allah bilir.”

O gece çiftçi bir rüya görmüş. Belki de rüyasındaki bir şey onu uyandırmış. Saat üç gibi dışarı çıkmış. Sis varmış. At çok güzel görünüyormuş. Sisin içinde bir kaybolup bir görünüyormuş. Çiftçi yanına yaklaştıkça vücudunun bir yanını özel, sıra dışı bir his kaplamış. Tanrı’nın ona dokunduğunu, onu ışıyla doldurduğunu, her kusurdan yıkandığını hissetmiş ve bu duygu içinde kalmış.

At muhteşem görünüyormuş. Burnundan çıkan buharlar sise karışuyormuş.

O sabah çiftçinin oğlu ata binmeye karar vermiş. Ata eyersiz binmiş ve ormanın içinde ve tarlaların yanında dolaşmış. Rüzgâr yüzünü okşar ve saçlarını karıştırırken kendini çok iyi hissediyormuş. Kollarını atın boynuna dolamış. Atla bir olmuşlar ama hayvan ayağını bir çukura basınca oğlanı üzerinden fırlatmış. Çiftçinin oğlunun iki bacağı da kırılmış.

Kasabalılar onu bulup eve taşımışlar.

“Bizi dinlemedin” demişler çiftçiye. “Atı satsaydın bütün bunlar olmazdı. Şimdi oğlunun iki bacağı da kırık...”

“Belki hayır belki de şerdir, sadece Allah bilir” diye cevap vermiş çiftçi.

Ertesi sabah çiftçi dışarıya bakıp korkunç bir manzarayla karşılaşmış. Aslında hiçbir şey görmemiş. At yerinde yokmuş.

Kasabalılar, “Atı parayla satabilirdin ve satmadın. Oğlun da gidip bacaklarını kırdı. Şimdi at da gitti!” demişler.

“Belki hayır belki de şerdir, sadece Allah bilir” demiş çiftçi.

“Askerler dönüp onlara atın yok olduğunu söylediğinde sana inanmayacaklar. İşkence edip seni öldürecekler” demiş kasabalılar.

“Belki hayır belki de şerdir, sadece Allah bilir” demiş çiftçi.

Askerler geri dönmemiş. Çünkü bir savaş çıkmış. Bütün genç erkekler silahaltına alınmış, iki bacağı da kırık olan çiftçinin oğlu hariç...

“Çok şanslısın,” demiş kasabalılar çiftçiye, “biz oğullarımızı hiç göremeyeceğiz. Yaşlılığında sana bakacak biri olacak ama biz yalnız olacağız.”

“Daha önce de söylediğim gibi. Anlamıyor musunuz? Belki hayır belki de şerdir. Bunu sadece Allah bilir” demiş çiftçi.

Zorlukları ve zevklerimizi nasıl kullanıyoruz? Bu anın içinde oturuyorsak, kendimizi görebilir miyiz, nefes alışımızın farkında olup sesimizi değiştirebilir miyiz? Sesimiz ve hayattaki diğer her şey bizim için kullanabileceğimiz birer enstrüman gibidir.

Her toynak sesi duyduğumuzda neden hemen aklımıza at gelir? Çünkü şartlanmış ve bu şartlanmada uyuyakalmışız. Bu uyku hâlinde Allah’ı unutmuşuz. Allah’ı unuttuğumuz bu anda her şeyi yapabiliriz. Ama Allah’ı hatırlıyorsak o zaman sadece iyilik yapabiliriz.

Tasavvuf tarihini tartışmak kolay ve eğlencelidir. Evliyaullah menkıbeleriyle onların neler yaptıklarını, nasıl zorlandıklarını veya Allah’ı nasıl zikrettiklerini anlatabiliriz ama yüzleşmemiz gereken asıl soru şudur: *Biz* hayatımızı nasıl yaşıyoruz? Namaz kıldığımızda bir an evvel bitsin de hayatımızdaki daha acil şeyleri yapalım diye sabırsızlanıyor muyuz? Hep acil işleri yapıp önemli olanları göz ardı mı ediyoruz? Hayatımıza baktığımızda gerçekten önem taşıyan şeyleri görebiliyor muyuz? En önemlisi hangisi? Çocuklarımızı bu dünyada nasıl yetiştirebiliriz? Onlara karşı sorumluluğumuz var. Biz Allah’a yakın olursak onlar da yakın olurlar.

Harekete geçmek gerçekten mühim... Ama hareket *sadece* beş vakit namaz değil. Peygamber Efendimiz zamanında muhtemelen daha kolay eda edilen beş vakit namaz şimdi o kadar da kolay değil çünkü namazdan çıkıldığı zaman nereden geldiği belli olmayan birçok parlak nesne gözümüzün önünde sallanıp dikkatimizi çekiyor. Ve biz de öyle meyilliyiz ki! Hayatta helal olan şeylerden zevk almamamız gerekir demiyorum. Ama o zaman hâlimiz nedir? Eğer televizyonu her açtığımızda onun bizi kapattığını anlayabilsek. “Ben televizyonu açıyorum, o da beni bana kapatıyor” diyebilsek. Ne kadar seyredeceğiz? Seyredilebilecek iyi şeyler var, belki de televiz-

yon seyrederken veya sinemada bir yandan tespih çekebiliriz. Dış dünyada olup biten her şeye bütün dikkatimizi vermek zorunda değiliz. Bunlar, bütün dikkatimizi gerektirmiyor. Aslında dikkatimizi onlara, düşündüğümüzden çok daha az miktarda verebiliriz. İş yerinde birileriyle tamamen anlamsız bir konuşma yapabiliriz ama aynı zamanda kendimizden ödün vermek zorunda değiliz ve o kendimize kalan parçamızla da Allah'ı hatırlayıp zikredebiliriz. Konuşma, işimiz için gerekli olabilir ama bu işe kendimizi ille de yüzde yüz vermek zorunda olmayabiliriz.

Yaşımız kaç olursa olsun, hepimiz hayatımızın kışındayız. Bektaşî dervişleri kış güneşinin yalancı olduğunu söyler.

Lütfen, kendiniz için, sevdikleriniz için O'nu hatırlayın. Sadece esmayı değil, Müsemma'yı (İsimlenen) da hatırlayın. Sadece Allah lafzını değil, Allah'ın tecellilerini de. Dünyayı, bütün gezegenleri, bütün galaksileri, uzayı ve içindekileri... Bunlar ancak ve ancak Allah onları yarattığı ve varlıklarını idame ettirdiği için çeşitli şekil ve biçimlerde varlar. Kendinizi her zaman, her yerde bilin ve Allah'ı hatırlayın.

Her şey Allah'a işaret eder. Cam bir vazomuz var diyelim. Bu vazoyu kimin yaptığını bilmiyorum. Birisi bu cama üfleyerek ona şekil vermiş. Bu kişiyi tanımasam da, onu hiç görmeden, birinin cama üfleyerek vazoya şekil verdiğiğine inanabiliyorum. O zaman her gördüğüm şeyin de Allah tarafından yaratıldığına neden inanmayayım? Bir heykele baktığımda "Ne güzel bir heykel. Heykeltraş iyi bir sanatçymış" diye düşünebiliyorum. O zaman neden heykeltraşın Allah tarafından yaratıldığı idrakine varamıyorum?

Tembelliğimle mücadele edebilir miyim? Vücudumun isteklerine her zaman boyun eğmek zorunda mıyım? Mesela, diyorum ki şu işi yapmam lazım, ama önce biraz dinleneyim. Vücudum, sen yorgunsun. Biraz dinleneyim, yaparım. "Hayır!" diyemez miyiz? Önce yapacağım, sonra biraz dinleneceğim. Kendimizi nasıl zorlayabiliriz? Nasıl keyifle iş yapar hâle gelebiliriz? İşlerimiz ne olursa olsun –yerleri silmek, bulaşıkları yıkamak, duvar boyamak

veya şu hayatta ne yapmamız gerekiyorsa– gönülsüz bir şekilde yapmamak... Eğer işleri yaparken Allah'ı zikredersek o zaman keyif alırız. Ama işleri genellikle başımızdan savmak için yaparız ki başka işlere koyulalım ve onları da başımızdan savalım. Hatta hiç iş yapmamak nasıl mümkün olabilir diye kafa yormak için vakit ve enerji harcarız.

Allah bize irade vermiş. Onu kullanmak bize kalmıştır. Bunu sizin için hiçbir şeyh yapamaz. Hiçbir şeyh sizin tespihinizi çekemez veya namazınızı kılamaz. Sizin için keyifle işlerinizi yapıp sizin yerinize Allah'ı hatırlayamaz. Bunu sizin için kimse yapamaz. Her birimiz bunları kendimiz yapmak zorundayız.

Allah'ın adını duyunca neden titremiyoruz? Neden ağlamıyoruz? Şeyhim, “Eğer ağlamıyorsak, *ağlayamadığımıza ağlamalıyız*” derdi.

Hepimiz dua edip Allah'tan yardım isteyelim. Herkes, şu anda, gözlerini kapatsın, kapatın! Bir parmak şıkırtısı! Ölüm işte bu kadar hızlı gelebilir. Bu kadar hızlı! Ve sadece Allah'ın lütfuyudur ki gözlerimizi tekrar açabiliyoruz. Gözlerimizi kapattığımız şu anda, bu gezegende bir yerlerde gözlerini bir daha açamayan insanlar var.

Allah, Kerîm ve Gafur'dur. Kerîm'dir, çünkü yarattığını sever ve Gafur'dur, çünkü affedici bir Allah'a ihtiyacımız olduğunu biliyor. Yanlış bir şey yaparsak o zaman tövbe etmeliyiz. Bir hata yaptığımızda kendimizi salarak, “Hata yaptım. Artık hiç doğru yapmasam da olur” ya da “İki haftadır namaz kılmadım, artık hiç kılmasam da olur. Tespihimi çekmedim, niye devam edeyim ki?” dememeliyiz. DEVAM EDİN! Allah'ı unuttuysanız O'nu hatırlayın. O'nu unuttuğumuz için bir daha hatırlıyoruz.

Bir şekilde... Bir şekilde bu sisin içinden çıkmamız lazım. Birbirimize bunda yardımcı olmalıyız. Hatırlamaya ve birbirimize hatırlatmaya devam etmemiz şart.

“Onlara hatırlat.” Peygamber Efendimize böyle buyruldu. Aynı zamanda hepimize de buyruldu. *Mantıku't-Tayr*'ı yazan büyük arif Feriduddin Attar, “Size Allah'ı hatırlatanların yanında olunuz”

demıştır. Böyle insanların yanında olmadığımızda ne oluyor görüyoruz. Yeterince tecrübe ettik ve bu dünyada kendi ayaklarımız üzerinde durabilecek kadar güçlü değiliz. Bunlar, Şeyh Muzaffer Efendi vefat ettiğinden beri düşündüğüm ve sizinle paylaşmak istediğim bazı noktalardı.

Kışın Çıkan Güneşe Bel Bağlanmaz

İnsan, Allah'ın mucizesidir ve kendisine verilmiş bir hayat süresince bu mucizenin keyfini anlayıp yaşama imkânına sahiptir.

Dünya kolaylıklarla dolu bir yer değildir. Acıyla dâhil olduğumuz bu yerden tek çıkış yolu da ancak ölümdür. Kur'an'da, iyi işler yaptığımız takdirde bunların hesaba katılacağı, kötü işlerin peşinden koşarsak da ceza göreceğimiz buyrulur.

Hz. Ali^(kv) şöyle buyurur: "Burada zenginler genellikle kötülük ve günahla, fakirler de hüznün ve belalarla meşguldürler." İşte böyle bir yerdeyiz. Fakat Allah Teâlâ bizi sadece burada bulunalım diye değil, bundan çok daha yüce bir maksat için yaratmıştır ve bu kâinata yaşayan diğer hiçbir mahluk bizim sahip olduğumuz imkânlarla donatılmış değildir.

Bir hadis-i kudsîde Allah Teâlâ, insanı Kendisi için, bütün kâinatı da insan için yarattığını söylemiştir. O zaman şu soruyu hemen kendimize soralım: *Biz* bu kâinatın neresindeyiz? Onun gerçekten ne kadarını idrak edebiliyoruz? Günlük hayatın koşturmacaları içindeki uyanıklık, idrak zindeliği seviyemiz ne âlemde? Yoksa bu hayat yolunda birer uyurgezer misali şuarsuzca etrafa bakınıp gidiyor muyuz? Sıradan bir günümüzde kendi nefslerimize dair kesin bir bilgi ve idrak elde etmek için gözümüze takılan şeyler var mı?

Evimizin bilindik bir odasının veya hut bir yerlerde tanımadığımız bir odanın bize rahat gelen, bizce aşına bir köşesini buluyor;

sonra da o odaya her girişimizde hiç düşünmeden, sorgulamadan hemencecik gidip oturuyoruz; işte insanın hikâyesi!

Ama farklı bir mekânda oturup o yeni odayı ve oradaki insanları bambaşka bir veçheden görmeye çalışacağımız bir macera, bir yenilik imkânı da önümüzde durmakta. Kendi evimizdeki mobilyaların, eşyaların yerlerini ne sıklıkta değiştiriyor ve böylece seneler boyu eve her geldiğimizde aynı manzara ile karşılaşmadan ve bir yenilik hissiyle “Elhamdülillah! Güzel evim benim!” diyoruz? Yoksa senelerce her şey tamamen aynı santimetrekaireleri mi işgal edip durmakta? Bir resmin bile yerini değiştirmiyoruz. O sandalye hep orada, aynı yerde durmalı. Eşya hep aynı yerde... Biz de böyleyiz. Ancak şurası muhakkak ki hayatımızı yaşama tarzımızda daha şen şakrak, daha bir oyun kokan hâle bürünmek zorundayız ki böylece kendimizi daha bir yeni, daha bir iyi görelim, tanıyalım.

Abdullah-ı Mübarek Hazretleri Hac’dan dönüyordu. Yayan ilerlerken yolun kenarında kumlarla oynayan küçük bir çocuk gördü. Çocuk, kumu elleriyle iteleyerek önce kocaman bir yığın, ondan da kocaman bir kale yapıyor, sonra onu yıkıyor ve kale yıkılırken de ağlamaya başlıyordu.

Hazret, çocuğa yaklaşırken “Acaba bu çocuğa selam vermeli mi? Neticede bir çocuk” diye aklında geçirdi. Fakat sonra hemen hatırladı ki Hz. Peygamber^(sav) herkesi her zaman selamladığı gibi çocuklara da selam verirdi. Bunun üzerine çocuğa “Es-selamu aleyküm yavrum” dedi.

Çocuk başını kaldırmaksızın “Ve aleykümü’s-selam ey Abdullah-ı Mübarek!” dedi.

Hayrete düşen Abdullah-ı Mübarek, “İsmimi de nereden bildin?” diye sordu.

“Elest bezminde sizinle aynı safta duruyorduk ki Hak Teâlâ size isminizle hitap buyurdu” dedi çocuk.

Abdullah-ı Mübarek, “Kumda oynayıp da ne yapıyorsun?” dedi.

Çocuk, “Ben sadece bir çocuğum, bu yaptığım da çocukların işidir!” dedi.

“Fakat,” dedi Abdullah-ı Mübarek, “bu oynadığın ne acayip bir oyun. Neden önce kumdan bir kale yapıyor, sonra inşası bitip de çok güzel görününce yıkıyor ve ağlamaya başlıyorsun?”

Çocuk, “Kumdan bu inşaatı bitirdiğimde o, insan kalbini ve bütün insanların kalp vasıtasıyla içinde bulundukları tevhid hâlini remz ediyor. Onu yıktığımda binlerce minicik parçaya bölünüp dağılıyor ve böylece tevhid hâli de fesada uğruyor. İşte o zaman ağlamaya başlıyorum” dedi.

Abdullah-ı Mübarek, çocuğa “Burada kalıp seni hocam olarak kabul edebilir miyim?” dedi ve o çocukla orada kaldı.

Ancak tevhidle, yani kalplerin birliğiyle, insanların kardeşlik ve dostluk bağlarıyla İslam ve onun özü tasavvuf, gerçek ifade-sini ve ortaya çıkış sahasını bulabilir. Fakat kendi nefslerimize, kim olduğumuza ve vaktimizi nasıl harcadığımıza dair en ufak bir uyanıklık içinde değilseniz, işte o zaman bulunduğumuz idrak mertebesinin bir üstüne çıkmak ve olaylara oradan yaklaşmak müthiş şekilde güçleşir.

Osmanlı sultanlarından biri, bir keresinde “En acayip mahareti olan kimseye bir çanta dolusu altın vereceğim” diye ilan ettirmiş. Türü türü mahareti olan insanlar saraya akın etmiş. Bunların arasından bir adam, beraber geldiği arkadaşını huzur-ı hümayunun bir ucuna gönderip ona bir dikiş iğnesi tutturmuş. Kendisi de diğer ucuna giderek onlarca metreden ipi fırlatarak iğnenin deliğinden geçirmiş. Hakikaten en acayip maharet olduğuna karar verilen bu işten dolayı sultan, adama bir çanta dolusu altın vermiş ve şöyle demiş, “Geliştirmek için tam yirmi sene harcadığını öğrendiğim bir maharetini sergiledin. Hakikaten de kayda değer bir maharet olmakla birlikte hiçbir işe yaramıyor! Bu altınları sana bağışladım, ama hayatının yirmi senesini hiçbir şeye yaramayan bir işe verdiğin için sana bir de yüz sopa vurduracağım!”

Hayatımızda bizzat kendimiz için neler yaptığımız konusu gerçekten de büyük önem arz etmekte. Bu hayatımızda elbet başkalarına yardım etme arzumuz da bulunabilir. Hayatınızın yirmi senesini gerçekten iyi bir şey yapmak için ve neticede elinize bir